

Dyfyniad o'r Cyfansoddiad

Adran 19

12. **COD YMDDYGIAD AELODAU**

MABWYSIADWYD DRWY BENDERFYNIAD

Y CYNGOR SIR

ar

8 Ebrill 2008

i ddod i rym ar 2 Mai 2008

gan ei ddiweddarau ar 25 Tachwedd 2014

a'i ddiweddarau eto ar 10 Tachwedd 2016

GORCHYMYN (COD YMDDYGIAD MODEL) (CYMRU) 2008

YR AWDURDODAU LEOL

Gyda phenderfyniad bod y swm o £10.00,
i ddibenion paragraff 17, yn cael ei gofnodi ym mharagraff 18.

RHAN C:
DEHONGLIAD

1.(1) Yn y cod hwn -

Mae “aelod cyfetholedig” mewn perthynas ag awdurdod perthnasol, yn golygu unigolyn nad yw'n aelod o'r awdurdod ond sydd yn -

- (i) aelod o unrhyw un o bwyllgorau neu is-bwyllgorau'r awdurdod, neu
- (ii) aelod o, ac yn cynrychioli'r awdurdod ar unrhyw un o is bwyllgorau neu gyd is-bwyllgorau'r awdurdod ac sydd â hawl i bleidleisio ar unrhyw fater y mae'n ofynnol gwneud penderfyniad yn ei gylch yn y pwyllgor neu'r is-bwyllgor hwnnw;

Mae “cyfarfod” yn golygu unrhyw gyfarfod -

- (i) (a) o'r awdurdod perthnasol
- (ii) (b) o Gabinet neu un o fyrddau'r awdurdod perthnasol,
- (iii) (c) o unrhyw un o bwyllgorau, is-bwyllgorau, cyd-bwyllgorau neu gyd is-bwyllgorau'r awdurdod perthnasol neu unrhyw un o bwyllgorau, is-bwyllgorau, cyd-bwyllgorau neu gyd is-bwyllgorau Cabinet neu unrhyw un o fyrddau'r awdurdod, neu
- (iv) (d) lle mae aelodau neu swyddogion yr awdurdod perthnasol yn bresennol, ar wahân i gyfarfod o grŵp gwleidyddol a gyfansoddwyd yn unol â rheoliad 8 o Reoliadau Llywodraeth Leol (Pwyllgorau a Grwpiau Gwleidyddol) 1990⁽¹⁾,

ac sy'n cynnwys amgylchiadau lle mae aelod o Gabinet neu fwrdd neu swyddog sy'n gweithredu'n annibynnol yn arfer swyddogaeth awdurdod;

mae “aelod” yn cynnwys, oni bai bod y cyd-destun yn mynnu fel arall, aelod cyfetholedig;

“Mae “Cofrestr o fuddiannau'r aelodau” (“register of interests”) yn golygu'r gofrestr a sefydlwyd ac a gynhelir o dan adran 81 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000”

Mae “awdurdod perthnasol” yn golygu -

- (b) cyngor sir
- (c) cyngor bwrdeistref sirol
- (d) cyngor tref neu gymuned
- (e) awdurdod tân ac achub a gyfansoddwyd drwy gynllun dan adran 2 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004⁽²⁾ neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn berthnasol iddo.
- (f) Awdurdod Parc Cenedlaethol a sefydlwyd dan adran 63 o Ddeddf yr yr Amgylchedd 1995⁽³⁾;

Mae “chi” yn golygu chi fel aelod neu aelod cyfetholedig o awdurdod perthnasol; ac

(1) S.I. 1990/1553 fel y'i diwygiwyd gan S.I. 1991/1389; S.I. 1993/1339; S.I. 1998/1918; and S.I. 1999/500.

(2) 2004 c.21.

(3) 1995 c.25.

mae "eich awdurdod" yn golygu'r awdurdod perthnasol yr ydych chi'n aelod neu'n aelod cyfetholedig ohono.

(2) "(2) Mewn perthynas â chyngor cymuned -

(3) (a) 'mae "swyddog priodol" ("proper officer") yn golygu swyddog o'r cyngor hwnnw yn ôl ystyr adran 270(3) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 (1); ac

(b) mae "pwyllgor safonau" yn golygu pwyllgor safonau'r cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol sydd â swyddogaethau cysylltiedig â'r cyngor cymuned y mae'n gyfrifol amdano o dan adran 56(1) a (2) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000."

RHAN 1

DARPARIAETHAU CYFFREDINOL

- 2.(1) 3. Ac eithrio lle bo paragraff 3(a) yn berthnasol, mae'n rhaid i chi gadw at cod ymddygiad hwn
- (a) pa bryd bynnag yr ydych yn ymgymryd â busnes, neu'n bresennol yn un o gyfarfodydd eich awdurdod;
 - (b) pa bryd bynnag yr ydych yn gweithredu, yn honni eich bod yn gweithredu neu'n rhoi'r argraff eich bod yn gweithredu yn rhinwedd y rôl o aelod yr etholwyd neu y penodwyd chi iddi.
 - (c) pa bryd bynnag yr ydych yn gweithredu, yn honni eich bod yn gweithredu neu'n rhoi'r argraff eich bod yn gweithredu fel cynrychiolydd eich awdurdod;
 - (d) ar bob adeg ac mewn unrhyw gapasiti mewn perthynas â'r ymddygiad a nodir ym mharagraffau 6(1)(a) a 7.
- (2) Dylech ddarllen y cod hwn ar y cyd â'r egwyddorion cyffredinol atodedig a bennir dan adran 49(2) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 mewn perthynas â Chymru.
3. Os ydych wedi eich ethol, eich penodi neu eich enwebu gan eich awdurdod i wasanaethu -
- (i) (a) ar awdurdod perthnasol arall, neu unrhyw gorff arall, sy'n cynnwys Bwrdd Iechyd Lleol, mae'n rhaid i chi, wrth weithredu ar ran yr awdurdod neu'r corff arall hwnnw, gydymffurfio â chod ymddygiad yr awdurdod neu'r corff hwnnw; neu
 - (b) ar unrhyw gorff arall nad oes ganddo god yn ymwneud ag ymddygiad ei aelodau, mae'n rhaid i chi, wrth weithredu ar ran y corff hwnnw, gydymffurfio a'r cod ymddygiad hwn, ac eithrio ac oni bai ei fod yn gwrthdaro ag unrhyw rwymedigaethau cyfreithlon eraill y mae'r corff hwnnw o bosibl yn ddarostyngedig iddynt.
4. Mae'n rhaid i chi -
- (a) gyflawni eich dyletswyddau a'ch cyfrifoldebau gan dalu'r sylw dyledus i'r egwyddor y dylai pawb gael cyfle cyfartal, waeth beth fo'u hi, rhyw, anabledd, tueddfryd rhywiol, oed neu grefydd;
 - (b) dangos parch tuag at, a bod yn ystyriol o bobl eraill;
 - (c) peidio â bwlio nac aflonyddu ar unrhyw un; a
 - (d) peidio a gwneud unrhyw beth sy'n cyfaddawdu, neu sy'n debygol o gyfaddawdu amhleidioldeb y rhai sy'n gweithio i, neu ar ran eich awdurdod.
5. Ni ddylech -
- (a) ddatgelu gwybodaeth gyfrinachol na gwybodaeth y gellid yn rhesymol ei hystyried yn wybodaeth o natur gyfrinachol heb ganiatâd penodol unigolyn sydd â'r awdurdod i roi'r fath ganiatâd, neu oni bai bod hynny'n angenrheidiol yn ôl y gyfraith.
 - (b) rhwystro unrhyw un rhag gweld gwybodaeth y mae ganddynt hawl i'w gweld yn ôl y gyfraith

6.(1) Mae'n rhaid i chi -

- (a) beidio ag ymddwyn mewn modd y gellid yn rhesymol ei ystyried fel ymddygiad sy'n dwyn anfri ar eich swydd neu eich awdurdod;
- (b) rhoi gwybod, boed hynny drwy weithdrefnau adrodd cyfrinachol eich awdurdod neu'n uniongyrchol i'r awdurdod priodol, am unrhyw ymddygiad ar ran unrhyw aelod arall neu rywun sy'n gweithio i, neu ar ran eich awdurdod, yr ydych yn rhesymol gredu ei fod yn cynnwys, neu'n debygol o gynnwys ymddygiad troseddol (nid yw hyn, i ddibenion y paragraff hwn, yn cynnwys troseddau neu ymddygiad y gellid eu cosbi drwy gosb benodedig);
- (c) rhoi gwybod i swyddog monitro eich awdurdod am unrhyw ymddygiad ar ran unrhyw aelod arall yr ydych yn rhesymol gredu ei fod yn torri'r cod ymddygiad hwn.
- (d) peidio â gwneud cwynion blinderus, maleisus neu wamal yn erbyn aelodau eraill neu unrhyw un arall sy'n gweithio i, neu ar ran eich awdurdod.

(i)

(2) Mae'n rhaid i chi -

- (a) gadw at safonau ymddygiad Sir y Fflint
- (b) cydweithredu a'r Weithdrefn Datrysiadau Lleol
- (c) cydymffurfio ag unrhyw gais gan y Swyddog Monitro, neu'r Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus, mewn perthynas ag ymchwiliad a gynhelir yn unol â'u pwerau statudol perthnasol.

7. Ni ddylech -

- (a) yn eich capasiti swyddogol neu fel arall, ddefnyddio neu geisio defnyddio eich swydd yn amhriodol er mewn cael neu sicrhau mantais i chi eich hun neu i rywun arall, neu i greu neu osgoi anfantais i chi eich hun neu rywun arall.
- (b) Defnyddio, neu awdurdodi eraill i ddefnyddio adnoddau eich awdurdod
 - (i) yn annoeth;
 - (ii) yn groes i ofynion eich awdurdod;
 - (iii) yn anghyfreithlon;
 - (iv) ac eithrio mewn modd y credir y bydd yn hwyluso, neu'n ffafriol o ran cyflawni swyddogaethau'r awdurdod neu'r swydd yr ydych wedi eith ethol neu eich penodi iddi;
 - (v) yn amhriodol i ddibenion gwleidyddol; neu
 - (vi) yn amhriodol i ddibenion preifat.

8. Mae'n rhaid i chi —

- (a) wrth gyfrannu mewn cyfarfodydd neu wneud penderfyniadau ynglŷn a'ch awdurdod, wneud hynny ar sail rhinweddau'r amgylchiadau dan sylw ac er budd y cyhoedd gan dalu sylw i unrhyw gyngor perthnasol a ddarperir gan swyddogion eich awdurdod, ac yn benodol gan —
 - (i) bennaeth gwasanaeth cyflogedig yr awdurdod;
 - (ii) swyddog adran 151 yr awdurdod;
 - (iii) swyddog monitro'r awdurdod;

- (iv) prif swyddog cyfreithiol yr awdurdod (y dylid ymgynghori â nhw os oes unrhyw amheuaeth ynglŷn â hawl yr awdurdod i weithredu neu a yw'r camau arfaethedig yn dod o dan y fframwaith polisi a gytunwyd gan yr awdurdod neu a fyddai canlyniadau cyfreithiol y camau y bydd yr awdurdod yn eu cymryd neu'n methu â'u cymryd yn arwain at sgil effeithiau pwysig;
- (b) Rhoi rhesymau dros bob penderfyniad yn unol ag unrhyw ofynion statudol ac unrhyw ofynion ychwanegol rhesymol a bennir gan eich awdurdod.

9. Mae'n rhaid i chi —

- (a) gadw at y gyfraith a rheolau eich awdurdod wrth hawlio treuliau a lwfansau cysylltiedig a'ch dyletswyddau fel aelod;
- (b) osgoi derbyn gan unrhyw un anrhegion, lletygarwch (ar wahân i letygarwch swyddogol megis derbyniad dinesig neu ginio gwaith a awdurdodwyd yn briodol gan eich awdurdod), buddiannau materol neu wasanaethau i chi eich hunan neu i unrhyw un arall a allent eich rhoi chi, neu ymddangos fel pe baent yn eich rhoi chi, dan rwymedigaeth amhriodol.

RHAN 2
BUDDIANNAU

Buddiannau Personol

10.(1) Mae'n rhaid i chi, mewn perthynas â phob mater, ystyried a oes gennych chi fuddiant personol yn y mater hwnnw, ac a yw'n ofynnol i chi o dan y cod ymddygiad hwn ddatgelu'r buddiant hwnnw.

(2) Mae'n rhaid i chi ystyried bod gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes sydd gan yr awdurdod dan sylw os —

(a) yw'n berthnasol i, neu'n debygol o effeithio ar —

- (i) unrhyw gyflogaeth neu fusnes a gyflawnir gennych chi;
- (ii) unrhyw berson sy'n eich cyflogi chi neu sydd wedi eich penodi chi, unrhyw ffyrm yr ydych yn bartner ynddi neu unrhyw gwmni yr ydych yn gyfarwyddwr arno ac yn cael eich talu am hynny;
- (iii) unrhyw berson, ar wahân i'ch awdurdod, sydd wedi gwneud taliad i chi mewn perthynas â'ch etholiad neu unrhyw gostau a gawsoch wrth gyflawni eich dyletswyddau fel aelod;
- (iv) Unrhyw gorff corff corfforaethol sydd â man busnes neu dir yn ardal eich awdurdod chi y mae gennych chi fudd manteisiol mewn dosbarth o warantau sydd gan y corff hwnnw sydd dros y gwerth enwol o £25,000 neu un rhan o gant o gyfanswm cyfalaf cyfranddaliadau'r corff hwnnw;
- (v) unrhyw gontract am nwyddau, gwasanaethau neu waith a wnaed rhyngoch chi a ffyrm yr ydych yn bartner ynddi, cwmni yr ydych yn gyfarwyddwr arno ac yn derbyn tâl am hynny, neu gorff o'r math a ddisgrifir yn is-baragraff (iv) uchod ;
- (vi) unrhyw dir y mae gennych fudd manteisiol ynddo sydd yn ardal eich awdurdod;
- (vii) unrhyw dir y mae eich awdurdod yn landlord arno ac y mae ffyrm yr ydych yn bartner ynddi, cwmni yr ydych yn gyfarwyddwr arno ac yn derbyn tâl am hynny, neu gorff o'r math a ddisgrifir yn is-baragraff (iv) uchod yn denant arno;
- (viii) unrhyw gorff yr ydych wedi eich ethol, eich penodi neu eich enwebu arno gan eich awdurdod;
- (ix) unrhyw —

aa) awdurdod cyhoeddus neu gorff sy'n arfer swyddogaethau o natur gyhoeddus;

(bb) cwmni, cymdeithas ddiwydiannol a darbodus, elusen, neu gorff arall a chanddo ddibenion elusennol;

(cc) corff y mae dylanwadu ar farn neu bolisi cyhoeddus ymhlith ei brif ddibenion;

(dd) undeb llafur neu gymdeithas broffesiynol; neu

(ee) clwb preifat neu gymdeithas breifat sy'n gweithredu o fewn ardal eich awdurdod, yr ydych yn aelod ohono neu ohoni neu mewn safle rheolaeth neu reoli cyffredinol ynddo neu ynddi;

(x) unrhyw dir yn ardal eich awdurdod y mae gennych chi drwydded 9ar eich pen eich hun neu ar y cyd ag eraill) i'w feddiannu am 28 diwrnod neu fwy;

(b) neu

(c) y gellid yn rhesymol ystyried y byddai penderfyniad a wneir yn ei gylch yn un a fyddai'n effeithio —

(i) ar eich lles neu eich sefyllfa ariannol chi neu rywun yr ydych yn byw gyda nhw, neu unigolyn y mae gennych berthynas bersonol agos â nhw;

(ii) unrhyw gyflogaeth neu fusnes a gyflawnir gan unrhyw rai a ddisgrifir yn 10(2)(c)(i);

(iii) unrhyw berson sy'n cyflogi neu wedi penodi'r fath bobl ag a ddisgrifir yn 10(2)(c)(i), unrhyw ffyrm y maent yn bartner ynddi neu unrhyw gwmni y maent yn gyfarwyddwyr arno;

(iv) unrhyw gorff corfforaethol y mae gan y fath bobl ag a ddisgrifir yn 10(2)(c)(i) fudd manteisiol mewn dosbarth o warantau sydd dros y gwerth enwol o £5,000; neu

(v) unrhyw gorff a restrir ym mharagraffau 10(2)(a)(ix)(aa) i (ee) lle mae'r fath bobl ag a restrir yn 10(2)(c)(i) yn dal swydd o reolaeth gyffredinol

i raddau fwy na'r rhan fwyaf o bobl —

(aa) yn achos awdurdod gydag ardaloedd neu wardiau etholiadol, sy'n talu treth y cyngor neu sy'n drethdalwyr neu breswylwyr yr ardal neu'r ward etholiadol y bydd y penderfyniad yn effeithio arni; neu

(bb) ym mhob achos arall, talwyr eraill treth y cyngor, talwyr trethi neu breswylwyr yn ardal yr awdurdod.

Datgelu Buddiannau Personol

11.(1) Os oes gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef ac os byddwch yn bresennol mewn cyfarfod lle y caiff y busnes hwnnw ei ystyried, rhaid i chi ddatgelu ar lafar gerbron y cyfarfod hwnnw fodolaeth a natur y buddiant hwnnw cyn i'r cyfarfod ystyried y busnes neu ar ddechrau'r ystyriaeth, neu pan ddaw'r buddiant i'r amlwg.

(2) Pan fydd gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef ac y byddwch yn gwneud —

(a) cynrychioliadau ysgrifenedig (boed drwy lythyr, neges ffacs neu ar ryw ffurf arall ar gyfathrebiad electronig) i un o aelodau neu swyddogion eich awdurdod ynghylch y busnes hwnnw, dylech gynnwys manylion am y budd hwnnw yn y cyfathrebiad ysgrifenedig; neu

(b) cynrychioliadau llafar (boed yn bersonol neu ar ryw ffurf arall o gyfathrebiad electronig) i un o aelodau neu o swyddogion eich awdurdod, dylech ddatgelu'r budd ar ddechrau'r cyfryw gynrychioliadau, neu pan ddaw'n amlwg i chi fod gennych fudd o'r fath, a chadarnhau'r cynrychioliad a'r budd yn ysgrifenedig o fewn 14 diwrnod ar ôl gwneud y cynrychioliad.

- (3) Yn ddarostyngedig i baragraff 14(1)(b) isod, os bydd gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef ac wedi gwneud penderfyniad wrth arfer un o swyddogaethau Cabinet neu fwrdd, mae'n rhaid i chi mewn perthynas â'r busnes hwnnw sicrhau bod unrhyw ddatganiad ysgrifenedig ynghylch y penderfyniad hwnnw'n cofnodi bodolaeth a natur eich buddiant.
- (4) Rhaid i chi, mewn cysylltiad â buddiant personol nas datgelwyd eisoes, cyn cyfarfod neu'n syth ar ôl cau cyfarfod lle gwnaed datgeliad yn unol ag is-baragraff 11(1), roi hysbysiad ysgrifenedig i'ch awdurdod yn unol ag unrhyw ofynion a nodir gan swyddog monitro eich awdurdod, neu mewn perthynas a chyingor cymuned, swyddog priodol eich awdurdod, o bryd i'w gilydd ond, sydd yn cynnwys o leiaf—
- (a) manylion y buddiant personol;
 - (b) manylion am y busnes y mae'r buddiant personol yn gysylltiedig ag ef;
a
 - (c) eich llofnod.
- (5) Pan fydd eich swyddog monitro wedi cytuno bod y wybodaeth sy'n ymwneud â'ch buddiant personol yn wybodaeth sensitif, yn unol â pharagraff 16(1), mae eich rhwymedigaethau o dan y paragraff 11 hwn i ddatgelu'r cyfryw wybodaeth, p'un ai ar lafar neu'n ysgrifenedig, i'w disodli gan rwymedigaeth i ddatgelu bodolaeth buddiant personol ac i gadarnhau bod eich swyddog monitro wedi cytuno bod y cyfryw fuddiant personol o natur sensitif.
- (6) I ddibenion is-baragraff (4), dim ond os darparwyd hysbysiad ysgrifenedig yn unol â'r cod hwn ers y dyddiad pan etholwyd chi ddiwethaf, ers pan penodwyd chi neu ers pan enwebwyd chi'n aelod o'ch awdurdod y bernir bod buddiant personol wedi ei ddatgelu eisoes.
- (7) I ddibenion is-baragraff (3), lle nas darparwyd hysbysiad ysgrifenedig yn unol â'r paragraff hwnnw, bernir na fyddwch wedi datgan buddiant personol yn unol a'r cod hwn.

Buddiannau sy'n Rhagfarnu

12. (1) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (2) isod, os oes gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef bydd gennych hefyd fuddiant sy'n rhagfarnu yn y busnes hwnnw os bydd y buddiant yn un y bydd yn rhesymol i aelod o'r cyhoedd sy'n gwybod y ffeithiau perthnasol fod o'r farn ei fod mor arwyddocaol ei fod yn debygol o ragfarnu eich barn ynghylch buddiant cyhoeddus.
- (2) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (3), nid ystyrir bod gennych fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes os bydd y busnes hwnnw-
- (a) yn gysylltiedig
 - (i) ag awdurdod neu gorff cyhoeddus arall sy'n arfer swyddogaethau o natur gyhoeddus y mae gennych chi swydd o reolaeth gyffredinol arno
 - (ii) corff yr ydych chi wedi eich ethol, eich penodi neu eich enwebu arno gan eich awdurdod;
 - (iii) â'ch rôl fel llywodraethwr ysgol (na chawsoch eich penodi neu eich enwebu iddi gan eich awdurdod) oni bai ei fod yn ymwneud yn benodol a'r ysgol yr ydych yn llywodraethwr arni;

- (iv) eich rôl fel aelod o Fwrdd Iechyd na chwsoch eich penodi neu eich enwebu iddi gan eich awdurdod;
- (b) yn ymwneud â —
 - (i) swyddogaethau tai eich awdurdod os oes gennych denantiaeth neu les gyda'ch awdurdod, ar yr amod nad gennych ôl-ddyledion rhent o fwy na deufis yn ddyledus i'ch awdurdod, ac ar yr amod nad yw'r swyddogaethau hynny'n ymwneud yn benodol â'ch tenantiaeth neu â'ch les;
 - (ii) swyddogaethau eich awdurdod mewn perthynas â phrydau ysgol, cludiant a threuliau teithio, os ydych chi'n warcheidwad, yn rhiant, yn nain neu'n daid, neu os oes gennych gyfrifoldeb rhiant (fel y'i diffinnir yn adran 3 o Deddf Plant 1989) dros blentyn sy'n cael addysg llawn amser, oni bai bod y busnes yn benodol gysylltiedig â'r ysgol y mae'r plentyn hwnnw'n ei mynychu;
 - (iii) â swyddogaethau eich awdurdod mewn cysylltiad â thâl salwch statudol o dan Ran XI o Ddeddf Cyfraniadau a Budd-daliadau Nawdd Cymdeithasol 1992, os ydych yn cael, neu os oes gennych hawl i gael, taliad o'r fath gan eich awdurdod;
 - (iv) â swyddogaethau eich awdurdod mewn cysylltiad â lwfans neu daliad a wneir yn unol â darpariaethau Rhan 8 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, neu lwfans neu bensiwn a ddarperir o dan adran 18 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989;
- (c) Yn ymwneud â'ch rôl fel cynghorydd cymunedol mewn perthynas â grant, benthyciad neu fath arall ar gymorth ariannol a roddwyd gan eich cyngor cymuned i gyrrff cymunedol neu wirfoddol hyd at uchafswm o £500.
- (3) Nid yw'r eithriadau yn is-baragraff (2)(a) yn berthnasol os yw'r busnes yn ymwneud â phenderfynu ynglŷn ag unrhyw ganiatâd, cydsyniad, trwydded neu gofrestrriad.

Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu

13. Bydd gennych hefyd fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes sydd gerbron un o bwyllgorau trosolwg a chraffu eich awdurdod (neu un o isbwyllgorau pwyllgor o'r fath-
- (a) os bydd y busnes hwnnw'n gysylltiedig â phenderfyniad a wnaed (p'un a gafodd ei weithredu ai peidio) neu gam a gymerwyd gan Gabinet, bwrdd, neu un arall o bwyllgorau, is-bwyllgorau, cydbwyllgorau neu o gyd-is-bwyllgorau eich awdurdod; a
 - (b) os oeddech chi, ar yr adeg y gwnaed y penderfyniad neu pan gymerwyd y cam gweithredu, yn aelod o'r Cabinet, y bwrdd, y pwyllgor, yr is-bwyllgor, y cydbwyllgor neu'r cyd-is-bwyllgor a nodwyd yn is-baragraff (a) a'ch bod chi'n bresennol pan wnaed y penderfyniad hwnnw neu pan gymerwyd y cam hwnnw.

Cyfranogiad cysylltiedig â Buddiannau a Ddatgelwyd

- 14.(1) Yn ddarostyngedig i is-baragraffau (2), (2A) (3) a (4), os oes gennych fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes sy'n cael ei drafod gan eich awdurdod, mae'n rhaid i chi, oni bai eich bod wedi cael goddefeb gan bwyllgor safonau eich awdurdod —
- (a) Adael yr ystafell, y siambr neu'r man lle mae'r cyfarfod sy'n ystyried y

busnes yn cael ei gynnal—

- (i) lle mae is-baragraff (2) yn berthnasol, yn syth ar ddiwedd y cyfnod ar gyfer gwneud sylwadau, ateb cwestiynau neu roi tystiolaeth mewn perthynas â'r busnes dan sylw, a beth bynnag cyn i unrhyw drafodaethau pellach am y busnes gychwyn, pa un a ganiateir i'r cyhoedd aros yn y cyfarfod ar gyfer hynny ai peidio; neu
 - (ii) mewn unrhyw achos arall, pryd bynnag y daw'n amlwg bod y busnes hwnnw'n cael ei ystyried yn y cyfarfod hwnnw;
- (b) peidio ag arfer swyddogaethau Cabinet neu fwrdd cysylltiedig â'r busnes hwnnw;
 - (c) peidio â cheisio dylanwadu ar benderfyniad am y busnes hwnnw;
 - (d) peidio â gwneud unrhyw gynrychioliadau ysgrifenedig (drwy lythyr, ffacs nac unrhyw ddull electronig arall o gyfathrebu) mewn perthynas â'r busnes hwnnw); a
 - (e) peidio â gwneud unrhyw gynrychioliadau llafar (boed yn bersonol neu ar ffurf electronig) mewn perthynas â'r busnes hwnnw, neu roi'r gorau i wneud y fath gynrychioliadau llafar ar unwaith pan ddaw'r buddiant sy'n rhagfarnu i'r amlwg.
- (iii)
- (2) Os oes gennych fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef cewch fod yn bresennol mewn cyfarfod ond dim ond er mwyn gwneud cynrychioliadau, ateb cwestiynau neu roi tystiolaeth sy'n ymwneud â'r busnes, ar yr amod y caniateir hefyd i'r cyhoedd fod yn bresennol yn y cyfarfod i'r un diben, p'un ai o dan hawl statudol neu fel arall.
 - (2A) Os oes gennych fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef cewch gyflwyno cynrychioliadau ysgrifenedig i gyfarfod sy'n ymwneud â'r busnes hwnnw, ar yr amod y caniateir i'r cyhoedd fod yn bresennol yn y cyfarfod i'r y diben o wneud cynrychioliadau, ateb cwestiynau neu roi tystiolaeth sy'n ymwneud â'r busnes, pa un ai o dan hawl statudol neu fel arall
 - (2B) Wrth gyflwyno cynrychioliadau ysgrifenedig o dan is-baragraff (2A), rhaid i chi gydymffurfio ag unrhyw weithdrefn y caiff eich awdurdod ei fabwysiadu ar gyfer cyflwyno cynrychioliadau o'r fath
- (3) Nid yw is-baragraff (1) yn eich rhwystro rhag mynychu a chymryd rhan mewn cyfarfod os —
 - (a) yw'n angenrheidiol i chi fynychu cyfarfod o bwyllgor trosolwg neu graffu oherwydd bod y fath bwyllgor yn arfer ei bwerau statudol; neu
 - (b) bod gennych oddefeb a'ch bod yn —
 - (iii) dweud yn y cyfarfod eich bod yn dibynnu ar yr oddefeb; a
 - (iv) cyn neu yn syth ar ôl cau'r cyfarfod eich bod yn rhoi hysbysiad ysgrifenedig i'ch awdurdod sy'n cynnwys —
 - (aa) manylion y buddiant sy'n rhagfarnu;
 - (bb) manylion y busnes y mae'r budd sy'n rhagfarnu'n berthnasol iddo,
 - (cc) manylion am, a'r dyddiad pan ganiatadwyd yr oddefeb, a
 - (dd) eich llofnod.

(4) Os bydd gennych fuddiant sy'n rhagfarnu a'ch bod yn gwneud cynrychioliadau ysgrifenedig neu lafar i'ch awdurdod gan ddibynnu ar goddefeb , rhaid i chi ddarparu manylion am y gollyngiad o fewn unrhyw gynrychioliad ysgrifenedig neu lafar o'r fath ac, yn yr achos olaf hwn, rhaid i chi ddarparu hysbysiad ysgrifenedig ar gyfer eich awdurdod o fewn 14 diwrnod o wneud y cynrychioliad

Y GOFRESTR O FUDDIANNAU AELODAU

***Cofrestru Buddiannau Ariannol a Buddiannau Eraill Aelodau
ac Aelodaeth o Gyrff a Swyddi Rheoli***

- 15.(1) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (4), mae'n rhaid i chi, o fewn 28 diwrnod
- (a) o fabwysiadu cod ymddygiad eich awdurdod neu o roi darpariaethau gorfodol y cod enghreifftiol hwn ar waith yn eich awdurdod; neu
 - (b) i'ch etholiad neu eich penodiad i'ch swydd (os yw hynny'n hwyrach), gofrestru eich buddiannau ariannol a'ch buddiannau eraill, os ydynt yn dod o fewn categori a grybwyllir ym mharagraff 10(2)(a) yng nghofrestr buddiannau aelodau eich awdurdod, drwy roi hysbysiad ysgrifenedig i swyddog monitro eich awdurdod.
- (2) (a) Yn amodol ar is-baragraff (4) mae'n rhaid i chi, o fewn 28 diwrnod o ddod yn ymwybodol o unrhyw fuddiant personol newydd o dan baragraff 10(2)a, gofrestru'r buddiant personol hwnnw yng nghofrestr eich awdurdod o fuddiannau aelodau drwy roi hysbysiad ysgrifenedig i swyddog monitro eich awdurdod, neu yn achos cyngor cymuned, i swyddog priodol eich awdurdod.
- (3) (a) Yn amodol ar is-baragraff (4) mae'n rhaid i chi, o fewn 28 diwrnod o ddod yn ymwybodol o unrhyw newidiadau i fuddiant personol sydd wedi'i gofrestru o fewn categori a grybwyllir ym mharagraff 10(2)a, gofrestru'r newid hwnnw yng nghofrestr eich awdurdod o fuddiannau aelodau drwy roi hysbysiad ysgrifenedig i swyddog monitro eich awdurdod, neu yn achos cyngor cymuned, i swyddog priodol eich awdurdod.
- (4) Nid yw Is-baragraffau (1), (2) a (3) yn berthnasol i wybodaeth sensitif a bennir yn unol a pharagraff 16(1).
- (5) Nid yw Is-baragraffau (1) a (2) yn berthnasol os ydych yn aelod o awdurdod perthnasol sydd yn gyngor cymuned pan fyddwch yn gweithredu yn rhinwedd eich swydd fel aelod o'r fath awdurdod.
- (6) Mae'n rhaid i chi, wrth ddatgelu buddiant personol yn unol â pharagraff 11 am y tro cyntaf, gofrestru'r buddiant personol hwnnw yng nghofrestr buddiannau aelodau eich awdurdod drwy roi hysbysiad ysgrifenedig i swyddog monitro eich awdurdod, neu yn achos cyngor cymuned i swyddog priodol eich awdurdod.

Gwybodaeth Sensitif

- 16.(1) Os ydych yn ystyried bod gwybodaeth berthnasol i unrhyw rai och buddiannau personol yn wybodaeth sensitif, ac os yw swyddog monitro eich awdurdod yn cytuno, nid oes raid i chi gynnwys y wybodaeth honno wrth gofrestru'r buddiant hwnnw, neu, os mai dyna'r achos, os bydd newid i'r buddiant dan baragraff 15.
- (2) Mae'n rhaid i chi, o fewn 28 diwrnod o ddod yn ymwybodol o unrhyw newid mewn amgylchiadau sy'n golygu nad yw gwybodaeth eithriedig dan is-baragraff (1) bellach yn wybodaeth sensitif, roi gwybod i swyddog monitro eich awdurdod, neu mewn perthynas â chyngor cymuned, swyddog priodol eich awdurdod, yn gofyn

bod y wybodaeth yn cael ei chynnwys yng nghofrestr buddiannau aelodau eich awdurdod.

- (3) Yn y cod hwn mae “gwybodaeth sensitif” yn golygu gwybodaeth a fydd, drwy fod ar gael i’w gweld gan y cyhoedd, yn arwain at, neu’n debygol o arwain at risg difrifol o drais neu fygythiadau i chi neu rywun sy’n byw efo chi.

Cofrestru Rhoddion a Lletygarwch

- 17.** Rhaid i chi, o fewn 28 diwrnod o dderbyn unrhyw rodd, lletygarwch, buddiant materol neu fantais faterol sydd yn werth mwy na’r hyn a bennir gan eich awdurdod, roi hysbysiad ysgrifenedig i swyddog monitro eich awdurdod yn rhoi gwybod iddynt am fodolaeth a natur y rhodd, y lletygarwch neu’r fantais faterol, neu mewn perthynas â chyngor cymuned, rhaid i chi roi gwybod i swyddog priodol eich awdurdod.
- 18.** Mae’r Awdurdod wedi pennu, i ddibenion paragraff 17, mai’r swm fydd £10.00 hyd nes y gwneir penderfyniad pellach.

YR EGWYDDORION

O dan y Ddeddf Llywodraeth Leol rhoddwyd grym i'r Cynulliad Cenedlaethol gyhoeddi egwyddorion y mae'n rhaid i chi eu dilyn wrth ymgymryd â'ch rôl fel aelod. Mae'r Cod yn seiliedig ar yr egwyddorion hyn, sydd wedi eu llunio i hyrwyddo'r safonau uchaf bosib. Mae'r egwyddorion yn seiliedig ar y 7 Egwyddor Bywyd Cyhoeddus a nodir yn Adroddiad 'Safonau Ymddygiad mewn Llywodraeth Leol yng Nghymru, Lloegr a'r Alban' Nolan. Ychwanegwyd tri arall at y rhain sef: dyletswydd i gynnal y gyfraith, stiwardiaeth briodol o adnoddau'r Cyngor a chydaddoldeb a pharch tuag at eraill.

Mae aelodau a etholir i awdurdodau lleol yn yn ymrwymedig i, ac rhoi'n hael o'u hamser er budd eu cymunedau. Mae'r egwyddorion yn darparu'r fframwaith ar gyfer sianelu eich ymrwymiad mewn ffordd a fydd yn adlewyrchu'n dda arnoch chi a'ch awdurdod ac a fydd yn rhoi hyder i'ch cymunedau yn y modd y mae eich awdurdod yn cael ei reoli.

Mae rhannau unigol o'r Cod wedi eu dylunio i gefnogi gweithrediad yr Egwyddorion. Er enghraifft, mae'r egwyddor o Anhunanoldeb wedi ei gynnwys yn Adran 7 y Cod – Anhunanoldeb a Stiwardiaeth.

Nodwyd yr egwyddorion presennol mewn offeryn statudol ac maent wedi'u nodi isod.

1. Anhunanoldeb

Dylai aelodau weithredu dim ond er budd y cyhoedd. Ni ddylent byth ddefnyddio eu swydd fel aelodau i gael mantais amhriodol iddynt eu hunain nac i roi mantais neu anfantais amhriodol i eraill.

2. Gonestrwydd

Mae'n rhaid i aelodau ddatgan unrhyw fuddiannau preifat sy'n berthnasol i'w dyletswyddau cyhoeddus a chymryd camau i ddatrys unrhyw anghydfod mewn ffordd sy'n diogelu budd y cyhoedd.

3. Unplygrwydd a Phriodoldeb

Ni ddylai'r aelodau roi eu hunain mewn sefyllfa ble gellid amau eu hunplygrwydd oherwydd rhwymedigaeth ariannol neu rwymedigaeth arall i unigolion neu sefydliadau a allent geisio dylanwadu arnynt wrth iddynt gyflawni eu dyletswyddau. Mae'n rhaid i aelodau osgoi ymddygiad sy'n ymddangos felly bob amser.

4. Dyletswydd i Gynnal y Gyfraith

Mae'n rhaid i aelodau weithredu mewn modd sy'n cynnal y gyfraith ac ymddwyn bob amser yn unol â'r ymddiriedaeth y mae'r mae'r cyhoedd wedi'i rhoi ynddynt,

5. Stiwardiaeth

Wrth gyflawni eu dyletswyddau a'u cyfrifoldebau mae'n rhaid i aelodau sicrhau y defnyddir adnoddau eu hawdurdod yn gyfreithlon ac yn ochelgar.

6. Gwrthrychedd wrth Wneud Penderfyniadau

Wrth gyflawni eu cyfrifoldebau, gan gynnwys gwneud penodiadau, dyfarnu contractau neu argymell unigolion am wobrau neu fuddiannau, mae'n rhaid i aelodau wneud penderfyniadau ar sail teilyngdod. Tra bo'n rhaid i aelodau dalu sylw i gyngor proffesiynol swyddogion a rhoi'r ystyriaeth briodol i safbwyntiau pobl eraill, gan gynnwys eu grwpiau gwleidyddol, eu cyfrifoldeb nhw yw penderfynu pa safbwynt i'w gymryd ac, os yn briodol, sut i bleidleisio ar unrhyw fater.

7. Cydraddoldeb a Pharch

Mae'n rhaid i aelodau gyflawni eu dyletswyddau a'u cyfrifoldebau gan dalu'r sylw dyladwy i'r angen i hyrwyddo cydraddoldeb i bawb, waeth beth fo'u hil, rhyw, anabledd, tueddfryd rhywiol, oed neu grefydd, a dangos parch tuag at, ac ystyried pobl eraill.

8. Bod yn Agored

Mae'n rhaid i aelodau fod mor agored a phosibl ynglŷch eu gweithredoedd a gweithredoedd eu hawdurdod. Mae'n rhaid iddynt geisio sicrhau mai dim ond os yw hynny'n unol â'r gyfraith y cyfyngir ar wybodaeth.

9. Atebolrwydd

Mae'r aelodau'n atebol i'r etholaeth a'r cyhoedd yn gyffredinol am eu gweithredoedd ac am y modd y maent yn cyflawni eu dyletswyddau fel aelod. Mae'n rhaid iddynt fod yn barod i ildio i unrhyw graffu fel sy'n briodol yn ôl lefel eu cyfrifoldeb.

10. Arweinyddiaeth

Mae'n rhaid i aelodau hyrwyddo a chefnogi'r egwyddorion hyn drwy arweinyddiaeth ac esiampl er mwyn hyrwyddo ffydd y cyhoedd yn eu rôl ac yn yr awdurdod. Mae'n rhaid parchu amhleidioldeb ac unplygrwydd swyddogion statudol yr awdurdod a'i weithwyr eraill.

Nid yw'r egwyddorion yn rhan o'r Cod Model, ac felly nid yw methiant i gydymffurfio â'r Egwyddorion ynddo'i hun yn golygu y torrwyd y Cod. Fodd bynnag mae'n debygol er enghraifft y bydd methiant i gadw at egwyddorion perthnasol i gydraddoldeb a pharch er enghraifft, gyfwerth â thorri gofynion paragraffau 4 (a) a (b) y Cod mewn perthynas â chydraddoldeb cyfle a pharch.

Fodd bynnag mae'r egwyddorion yn cynnig sail gadarn ar gyfer eich ymddygiad yn eich swydd ac rwy'n annog aelodau i dalu sylw iddynt ar bob achlysur.

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

